

Eurokaz od festivala postao produkcijska kuća, a prvi projekt – praiizvedba u New Yorku

'Nema hrvatske kulture, a ako je ikada postojala preživjela je mimo etablirane esencije svoga pojma', kaže Gordana Vnuk, umjetnička voditeljica Eurokaza

/NAPISALA/ TAMARA BORIĆ / tamara.boric@aktual.hr /SNIMKE/ SANDRA VITALJIĆ

Eurokaz je prošle godine obilježio svoje posljednje festivalsko izdanje i transformirao se u produkcijsku kuću čija se prva premijera očekuje u New Yorku 17. rujna u Abrons Arts Center, kulturnome mjestu njujorške avangardne scene. Eurokaz u koprodukciji s Akademijom dramske umjetnosti priprema predstavu „Pomutnje“ koja će praiizvedbu imati u New Yorku, u sklopu festivala Queer New York International Arts Festival koji već treću godinu za redom organizira zagrebačka udruga Domino. Na programu je pet izvedbi u Abrons Arts Center na Manhattanu, kulturnome mjestu njujorške scene s dugom tradicijom ugošćavanja najznačajnijih avangardnih umjetnika od Johna Cagea, Marthe Graham, Alwina Nikolaisa, Jacksona Pollocka do nama vremenski bližih Laurie Anderson, Johna Zorna, Joejya Ariasa, Justina Viviana Bonda, Philippea Petita, Rufusa Wainwrighta...

O svemu tome za Aktual priča Gordana Vnuk, umjetnička voditeljica Eurokaza.

AKTUAL: Eurokaz je prošle godine imao posljednje festivalsko izdanje, a ove godine okušali ste se kao producent predstave koja će svjetsku premijeru imati u New Yorku. Zašto ste se transformirali?

Od 1987. kada se Eurokaz održao prvi puta, mnogo se toga promijenilo. Počeli smo kao jedini „prozor u svijet“, dovodili umjetnike koji su, tih prevratničkih osamdesetih, napustili akcionističku estetiku šezdesetih, okrenuli se autoreferencijalnosti i time revolucionirali europski, a i svjetski teatar. Usudili smo se prepoznati važne redatelje na samim počecima njihovih estetskih odluka i karijera. U to vrijeme naša ih sredina nikako nije uspjela uzeti u obzir. Danas djeluje sablasno kako je Romea Castelluccija, Anne Terese de Keersmaeker, Jana Fabrea - koji su na prvim Eurokazima nastupili u svojem kreativno najpotentnijem razdoblju - naša kritika ismijavala ili primala s idiosinkrazijom, nazivala ih dilentantima i nastranim ridikulima. Niti jedna naša institucija nije tada iskoristila priliku da ih uvuče u suradnju i time da na vrijeme skрати zaostatak za relevantnim dijelom europskog kazališta. Sada s trideset godina zakašnjenja govoriti o našem pozicioniranju u Europi s redateljima koji su već davno zapustili svoje inovativne koncepte posve je deklasirano. Robert Wilson je u Hrvatskoj nastupio prvi puta upravo na Eurokazu još 1996., na kreativnom vrhuncu, i on tek sada, kao fini etablirani gospodin, koji uživa u ne baš lako izbornim plodovima svoje herojske faze >

i kojemu baš više nije do umjetnički beskompromisnih zaleta ulazi u obzir benignog agramerskog građanskog teatra. U tom smislu naša nova intendantica čini građanski pristojnu stvar, umiveni Wilson bolji je od umivenog Dolenčića, ali to s umjetničkim izazovom, s onim davnim Parovim manifestom da publika mora imati bolje kazalište nego što zaslužuje nema baš nikakve veze. To djeluje tužno, ali tako je to u sredinama gdje pušu provincijalni vjetrovi nesreće i tuposti. Dakle, u ovakvom kulturnom okruženju gdje se Eurokaz cijelo vrijeme borio za prepoznavanje relevantnog kazališta bez obzira na to događalo li se ono u institucijama ili na nezavisnoj sceni, i gdje je ta borba bila više naporna nego teška, a traje i dalje, došlo se do stanja kada sam se počela pitati o smislu djelovanja koje, zapakirano u odmak festivalskog celofana, ne uzima u obzir cjelovitost naše kulture. Festivali raznih vrsta niču kao gljive poslije kiše dok se malo ili gotovo nikako ne ulaže u one produkcijske forme koje bi iskazale Hrvatsku kao zemlju otvorenu za autentične i društveno senzibilizirane umjetničke iskaze. Ulaskom Hrvatske u Europu prošle godine, Eurokaz je zatvorio krug. Ono oko čega je uvijek nastojao, a to je uključivanje Hrvatske u europski kulturni prostor, ali na, i to naglašavam, ravnopravnim osnovama, a ne epigonskim kopiranjem tzv. europskih kazališnih trendova, dobilo je barem formalni *carte blanche* i time smo na neki način ispunili svoju misiju. Trebalo bi ozbiljno poraditi na defestivalizaciji našeg kulturnog prostora i, umjesto na skupa gostovanja, uložiti više energije, pa zašto ne i novca, u produkciju na domaćoj sceni. Nezavisna scena je u tom smislu kod nas, kroničnim nedostatkom podrške, čak elementarne blagosti, potpuno devastirana. Mi bismo željeli, iako se ne libimo ni suradnje s institucijama, unaprijediti standarde produkcije i omogućiti ambiciozne projekte koji mogu pokazati da to ne mora biti sinekura gradskih i nacionalnih kazališta. Upravo naš prvi projekt „Pomutnje“ pokazuje visoke standarde u tome smislu. Mi ne želimo producirati sofo predstave ili duete gdje ljudi plešu u trenirkama jer za kostime nema novca, a što je, nažalost, produkcijski standard na nezavisnoj sceni. Ili napumpavati kvantitetu, raditi bezbroj malih umjetnički nevažnih projektića kako bismo zadovoljili perfidne običaje javnih natječaja.

AKTUAL: Što to znači za hrvatsku kulturnu scenu koja je ostala bez 'uobičajenog' Eurokaza?

Mnogima nedostaje festival jer, ipak, bez obzira na bujanje međunarodnih kazališnih festivala, Eurokaz je brinuo o

FOTO DINO SERTOVIC

U ABRONS ARTS CENTERU
Eurokaz je u koprodukciji s ADU 17. rujna napravio „Pomutnje“ koja će praižvedbu imati u New Yorku, u sklopu festivala Queer New York International Arts Festival koji već treću godinu organizira Domino

Ne želimo producirati predstave gdje ljudi plešu u trenirkama jer **ZA KOSTIME NEMA NOVCA**, a što je, nažalost, produkcijski standard na nezavisnoj sceni. Ili napumpavati kvantitetu, raditi bezbroj umjetnički nevažnih projektića kako bismo zadovoljili običaje natječaja.

dovodnju umjetnika koje se drugi nisu ili usudili dovesti ili ih nisu prepoznali na vrijeme, pa su uvijek bili u kašnjenju za nama. Eurokaz je nudio autentični koncept selekcije, a ne nasumce probiranje mainstreaama koji se već potrošio ili se još troši na europskom tržištu. Zbog toga imate vrlo agresivnu, da ne kažem nešto gore, situaciju zavisti u formi svjesno-nesvjesnog zaborava, a zapravo prešućivanja, iz razloga čisto konjunkturnih. Primjerice, Festival svjetskog kazališta prošle godine tvrdi da grupa Forced Entertainment prvi puta nastupa u Hrvatskoj, a oni su na Eurokazu bili već tri puta od ranih devedesetih, i to još kao zaštitni znak našeg ikonoklastičkog koncepta. Ili ove godine, Angelica Liddell koja se na tom istom festivalu najavljuje kao nova velika zvijezda, a bez da se spomene da ju je hrvatska publika već vidjela prošle godine na Eurokazu. Eurokaz je osamdesetih sudjelovao ravnopravno s ostatkom Europe u stvaranju platforme za novu generaciju umjetnika koji su tada revolucionirali svjetsko kazalište. Još u doba socijalizma, naša je publika imala privilegij vidjeti, ravnopravno s publikom zapadne Europe, prve radove umjetnika koji su danas mainstream i mi ih više ne bismo mogli niti platiti, pogotovo, ako se unutar buraga naše populističke kulturne politike ne daju instrumentalizirati. Prestankom Eurokaza kao festivala ovakav pristup

selekciji će sigurno nedostajati, samo više ne znamo kome.

AKTUAL: Nastupit ćete u sklopu Queer festivala, kojeg organizira udruga Domino, u kulturnome Abrons Arts Centeru. Kako je došlo do te suradnje?

Oduvijek smo podržavali Domino i njihove aktivnosti. Konačno, prvi čovjek Domina, Zvonko Dobrović, svoja prva kazališna iskustva stjecao je na Eurokazu i meni može biti samo drago da se stvara nova generacija kustosa koji se inspiriraju eurokazovskim procedurama. Suradnju na „Pomutnjama“ inicirao je Branko Brezovec nakon što je pročitao roman Roberta Musila i neformalno časkao sa Zvonkom. Ovaj je je bio oduševljen Brankovim ulazom u temu, i ambicijom da se stvar složi u jednu složeniju dramski intoniranu formu.

AKTUAL: Predstava „Pomutnje“ redateljka Branka Brezovca prvi je projekt 'novog' Eurokaza, recimo to tako. O kakvoj se predstavi radi?

Ima, naravno, više razloga koji su potaknuli projekt. Brezovec rijetko započinje rad na projektu iz smjera društvenih naloga, a još manje želi svojim projektom nešto publici društveno vrijedno poručiti. Ako nešto u tom prostoru društvenog angažmana želi, to je upravo obratno: želi svaku društvenu, ponajprije

gradansku konvenciju, ono što se danas naziva korektnost, dovesti u pitanje, poetski anarhično obezvrijediti. Tako je projekt lukavo sumnjičav prema homoseksualnom kompleksu, ali i prema spolnoj komunikaciji uopće. Ima li uopće morala u spolnosti i što zapravo želimo u požudi za Drugim. To je predstava koja izaziva queer problematiku - Željka Markić bi u njoj mogla nešto za sebe iščeprkati - ali to je moguće upravo sada, u trenutku kad ta problematika polako ulazi u svoju zrelu fazu. Izlazi iz tegoba planina da bi ušla u tegobe ravnica, da parafraziramo Brechta. Ali „Pomutnje“ imaju i svoju visoko edukativnu, eksplozivnu smjesu. Kao profesor kazališne režije na ADU, Brezovec, s jednom izuzetno talentiranom i scenski hiperinteligentnom generacijom iskušava niz postupaka scenskog materijalizma i Gavellinu teoriju statičkog centra, pa treba misliti da su „Pomutnje“ jedan rijetko značajan odskok u smjeru osuvremenjavanja teatarske pedagogije u Hrvata.

AKTUAL: Nakon New Yorka dolazite u Zagreb, gdje vas očekujemo?

Inaugurirat ćemo dvoranu F5 u Frankopanskoj ulici, koja preseljenjem Muzičke akademije u novu zgradu, prelazi na korištenje Akademiji dramske umjetnosti.

AKTUAL: Jako mi se sviđa to što je za projekt odabrao studente svih odsjeka i razina Akademije. Zašto ste se odlučili za njih?

Da, to je i jedno malo produkcijsko čudo. Akademija i njen dekan Borna Baletić pokazali su izuzetnu živost i otvorenost koju ja, koja sam stalno, još od Eurokazovih početaka, u odnosu s njom -osamdesetih u snažnom sukobu, a danas sam

na njoj kao predavač - nisam mogla predvidjeti. Temat je vrlo žestok, pedagoški možda delikatan. Fizijski koji je Akademiji desetljećima bio odiozan, i bio ponižavan, ovdje je u prvom planu. Akademija izgleda danas kao mjesto maksimalne otvorenosti, i bori se za svoju novu vidljivost. Predstavom dominiraju studenti glume, kazališne režije, kao asistenti i suradnici koji pritom uče o vrlo specifičnoj redateljskoj metodi svojega profesora pa će im to koristiti u edukativnom smislu. Meni je posebno drago da su se priključili i studenti filmskih odsjeka koji snimaju film koji prati rad na predstavi, tako da su, uz dvoje stalnih Brezovčevih suradnika, svi sudionici studenti ili profesori ADU.

AKTUAL: Koje još projekte Eurokaz planira raditi?

Do kraja godine planiramo još jedan veliki projekt. Prvi put će se postaviti dramski tekst izuzetnog, a s bezobzirnom medijskom etiketom - kontroverzno, Milka Valenta „Pladoyer po piknji“. Riječ je o prešućivanom dramskom remek-djelu, blistave poetike i hipostaziranog vokabulara, u kojem sve riječi drame počinju slovom p. Po prvi puta će se kao redatelj okušati multimedijalni umjetnik Dalibor Martinis, a sve u koprodukciji s Muzejom suvremene umjetnosti. Doista je sudbonosno obično, nažalost, i tipično za našu sredinu da je dramski opus Milka Valenta scenski nerealiziran i Eurokaz će u tom smjeru afirmacije hrvatskog dramskog otpada - u koji spadaju i radovi veličina poput Kosora i Kujundžića i radovi jednog Ivica Ivanca - u jednom svom segmentu, žestoko nastaviti.

AKTUAL: Hoćete li se odsad samo baviti

produkcijom ili ćete nastaviti s festivalskim radom, bar u manjoj mjeri, u smislu organizacije projekata ili organiziranja gostovanja?

Naglasak je naravno na produkciji i međunarodnim projektima, ali planiramo ipak začeti jedan manji festival - Eurijala - koji bi na kraju godinu trebao okupiti naše produkcije kao svojevrstni rezime sezone, uz nekoliko gostovanja. Ako ga ove godine i bude, bit će vrlo skroman jer za njega nismo dobili bilo kakvo dodatno financiranje.

AKTUAL: Što, po vašemu mišljenju, znači ovakva produkcija, posebno zato što će ga vidjeti američka publika?

Ova produkcija otvara našu produkcijsku sezonu i zato je vrlo bitna; ona je gotovo kao neka legitimacija naših budućih estetskih i produkcijskih nagnuća. A posebno mi je drago da će se to dogoditi u New Yorku kao dodatna afirmacija Eurokaza i mogućnost testiranja pred inozemnom publikom.

AKTUAL: Kakve su reakcije hrvatskih institucija na Eurokazovu transformaciju? Imate li njihovu pomoć?

Naši glavni financiери kaznili su nas smanjenjem dotacije. Na Ministarstvu su je prepolovili, na Gradu smanjili za jednu trećinu, tako da smo planove morali znatno reducirati. Nevjerojatno je da za našu transformaciju u produkcijsku kuću koja nudi promptni i efikasni europski model produciranja izvan velikih kazališnih pogona ima tako malo razumijevanja. Tražili smo da se barem novac koji smo dobili za festival ne smanjuje nego da se prebaci u produkciju. Dogodilo se, međutim, na Ministarstvu nešto monstruozno: neobrazloženo sivilo nam je pljusnulo u lice. Nisu nas se osudili ukinuti, ali su nam dali novac s kojim jedva da se nešto može početi. Oni, naime, nemaju hrabrosti, niti energije, niti perspektive nekog kulturnog, kakvog takvog, koncepta iz kojeg bi nas mogli skinuti, pa na nas besmisleno rasipaju novac, misleći tko zna što. Udobrovoljiti nas neće, žrtvovati nas neće, vidjet ćemo kome će takvo stanje prvo prisjesti. O tome možete zaviriti u naše otvoreno pismo ministrici kulture, a na webu Eurokaza. Uglavnom, mi ne odustajemo, sada se opet prijavljujemo s ambicioznim projektima. A uskoro ćemo, nadam se, u Ministarstvu imati druge sugovornike.

AKTUAL: Kako ocjenjujete stanje u hrvatskoj kulturi, gdje vidite najveće izazove?

Nema hrvatske kulture, a ako je ikada postojala preživjela je mimo etablirane esencije svoga pojma. ■